

Академик ЗОРАН ЛАКИЋ

ВИШЕВЈЕКОВНИ ЛЈЕТОПИС МАНАСТИРА МОРАЧЕ

Срдечно вас поздрављам и захваљујем што сте дошли на трибину ЦАНУ, која је посвећена 750. годишњици Манастира Мораче, о чему ће бесједити академик Петар Влаховић.

Мало је народа на овим нашим просторима који се могу похвалити оваквим јубилејом. Лјетопис Манастира Мораче исписује се већ пуних 750 година. У Манастиру су радиле зографске и иконописачке школе, писане су рукописне књиге, причешћивале се народне војске, заклињали се слободари. Посјеђивали су га угледни намјерници. Морачки духовници су гостили и васпитавали, подстицали и бранили. Морачки манастир и као здање треба сагледати са више аспеката и посебно са друштвено-историјског и културно-умјетничког. Градитељство је само по себи комплементарна умјетност - у њему је садржано више стваралачких димензија, као што су: архитектура, резбарство, специфична ликовна умјетност и посебно фреско сликарство. У Манастиру Морачи све је то складно укомпоновано. Од његовог подизања 1252. године до данас Манастир Морача је одолијевао - и времену и још више невремену. Постао је један од значајних симбола отпора и слободе народа који је и онда и сада - свој на своме. Зато толико дуго зрачи несмањеном свјетлошћу. Из генерације у генерацију изазива дивљење и понос. И признање за градитељски и стваралачки подухват, за мисију коју је кроз историју одиграо. Довољно се подсетити свјетске изложбе у Паризу и ријечи дивљења за његов иконостас и фреску *Гавран храни њорока Илију*. Морачке фреске из XIII вијека убрајају се у најљепше које имамо. Писане су, како пјесник надахнуто збори, „после Студенице, а пре Сопоћана, после Жиче а пре Грачанице” - у вријеме када је земља „више личила на Тоскану него на Турску”.

Има, дакле, пуно разлога што смо се определијели - да се ова тема нађе на данашњој трибини ЦАНУ. Има, такође, пуно разлога зашто смо овај свети задатак повјерили академику Петру Влаховићу.

Академик Петар Влаховић је плодан стваралац и уважени научник. Подсјетићу вас на његове основне биографске податке и скренути пажњу на његов укупни стваралачки опус.

Рођен је 1927. године крај Бродарева, гдје је завршио основну школу. Гимназију је похађао у Колашину, Београду и Вршцу. Дипломирао је етнологију на Филозофском факултету у Београду 1952. године, гдје је и докторирао шест година касније. Прошао је кроз сва универзитетска звања, од асистента до редовног професора на Филозофском факултету у Београду. Био је шеф Катедре за етнологију и продекан за наставу, затим - директор Етнографског института САНУ и један од оснивача Антрополошког друштва Југославије, чији је актуелни предсједник. Покретач је и уредник посебних издања овога Друштва. Иницијатор је и организатор многих научних скупова из области етнологије и антропологије. Учесник је на многим научним скуповима - у земљи и иностранству. По позиву је гостовао на универзитетима у Москви, Пекингу, Прагу, Кракову.

Посебно ћу апострофирати његову научну активност на програмима ЦАНУ, чији је члан од 1988. године. Дугогодишњи је члан и предсједник Одбора за етнологију и Одбора за демографска истраживања. Руководилац је пројекта *Етнолошке одлике Црне Горе*. На истим научним задацима ангажован је у капиталном пројекту ЦАНУ - Енциклопедија Црне Горе, обрађене су све енциклопедијске јединице за прву, од укупно три књиге. До краја године припрема два научна скупа: 1. *Село у Црној Гори*, са Филозофским факултетом у Никшићу и 2. *Демографски и популациони проблеми у Црној Гори - стање и перспективе*. Могло би се рећи да одавно нема нити једног зборника радова припремљеног у ЦАНУ - без прилога академика Петра Влаховића.

Академик Петар Влаховић је објавио 20-так књига и око 300 научних радова и расправа - на најразноврсније теме из историјске прошлости нашега народа, од најстаријих времена до наших дана. Неки од њих су преведени на светске језике и објављени у иностраној периодици.

Од посебних издања скренућемо пажњу на следеће студије: *У вртилогу живота* (Пријепоље 1978), *На животињим раскрсницама* (Пријепоље 1987) и *Србија* (Београд 1999). У њима је на интердисциплинаран начин елаборирао проблеме словенизације ранобалканског становништва, поштујући научно начело - од општег ка појединачном и посебном. Монографија *Србија* представља својеврсну синтезу научног рада академика Петра Влаховића. Њену основу чине - земља, народ, живот и обичаји, што је истакнуто у њеном поднаслову. У овој студији је дат научно утемељен одговор на питања која и данас занимају нашу научну јавност: од куда је дошао српски народ на ове просторе, којим језиком говори, како је стварао своју државну организацију и какав је имао однос са сусједима. У овој студији су објашњени и битни процеси који су се у најраније доба одвијали на тлу данашње Црне Горе. Зато она помаже да се боље разумију и неки актуелни процеси који се одвијају у Црној Гори и

Југославији. Академик Петар Влаховић припрема сличну књигу о Црној Гори.

Својим свеукупним обимним и тематски разноврсним радом - академик Петар Влаховић је дао велики допринос и као универзитетски професор и као неуморни истраживач. Зато се данас његово име с поштовањем изговара, а његово дјело високо стручно оцјењује као поуздан научни ослонац, о чему свједоче и бројна признања.

Опредијелили смо се за комплетног ствараоца да нам бесједи о врло сложеној и изузетно значајној теми - *Улога Манастира Мораче у културном наслеђу Црне Горе*.

Подгорица - ЦАНУ, 23.09.2002.

